

UPPTÄCKTEN av DÖDAHAVSRULLARNA

och den SYRIANSKE METROPOLITEN Mar Atanasius Jeshu Samuel !

Aram Baryamo

Dödahavsrullarnas innehåll!

Dödahavsrullarna, som härrör från elva olika grottor vid Qumran nära döda havet, utgör en litteratur av högst skiftande innehåll. Fynden är mer eller mindre välbevarade och uppgår till 800 rullar och uppemot 20 000 fragment. Fynden gjordes under åren 1947-1956, en del av beduiner i området, en del av arkeologer. De bäst bevarade rullarna var insvepta i linnedukar och gömda i 60 cm höga lerkrukor. Skriftrullarna är på HEBREISKA och ARAMEISKA. Forskarna antog att rullarna utgjorde den esseiska sektens bibliotek och att dem gömtes i grottorna i samband med de barbariska romarnas erövring av Jerusalem år 70 e Kr. Man har funnit textfragment från så gott som alla de gammaltestamentliga böckerna och dessutom två rullar med texten till profeten Jesajas bok. Dessa fynd ger oss unik kunskap om den gammaltestamentliga textens historia. Andra fynd är en samling hymner, Tackpsalmerna, som antas ha använts i sektens Gudtjänstliv. En rulle kallad Krigsrullen, som skildrar en slutlig strid mellan ljusets och mörkrets barn, kommentarer till olika bibelböcker. I grotta 3 påträffades den spännande Kopparrullen som dateras till cirka år 75 och beskriver hur ”Herrens tabernakel (helgedom) och många skatter gömdes i en öde dal under en kulle –på den östra sidan, 40 stenar djupt.” Upptäckten av Kopparrullen startade nya spekulationer om förbundsarken. I grotta 11 fanns Tempelrullen med bland annat en plan över ett nytt tempel som skulle byggas när rätt folk kom till makten. I grotta 4 upptäcktes 1952 inte mindre än 15 000 textfragment. Qumrantexterna härrör från en judekristen församling. Texterna är ofta så trasiga och fragmentariska att de svårligen medger några som helst slutsatser om innehållet. Åtskilliga fraser och enskilda ord känns visserligen igen från Nytestamentet. Samtliga texter från Qumran finns mikrofilmade och är åtkomliga för den som behöver dem i sin forskning.

Qumrangrottarna vid dödahavet.

Historien med Dödhavsrollarna !

Det var någon gång på förvåren 1947, då en beduinpojke som gick och vaktade sina getter invid en klippa på västra stranden av Döda Havet, när han klättrade upp för att söka efter en förlupen get upptäckte han en grotta som han inte hade sett förut. Han kastade för ro skull en sten i den. Det lät underligt, som om någonting hade gått i kras. Pojken blev rädd och sprang sin väg. Men han kom tillbaka något senare med en annan pojke för att undersöka grottan. Där inne fanns flera höga lerkrukor och en hop skärvor av samma material. När pojken lyfte av locken slog en vidrig lukt emot dem. Den kom från de mörka, avlånga klumpar som låg i alla krukorna. När de burit ut dessa klumpar ur grottan fann de att de var insvepta i linnebindlar och överdragna med svart lager av något slags beck eller vax. De vacklade upp vindlarna och fick fram långa handskrifter, präntade med parallella spalter på tunna ark som blivit hopsydd. Fastän blekta och bitvis sönderfrätta var dessa handskrifter i stort sett anmärkningsvärt tydliga. Pojkarna kunde alltså se att bokstäverna inte var arabiska. De undrade mycket över vad skriftrullarna kunde betyda och tog dem med sig när dem drog vidare. Dem gick till Betlehem för att sälja sina varor på svarta börsen till folk som hade sökt sig till. I Betlehem sålde de sitt smuggelgods. De visade rullarna för en köpman som gått med på affären. Han förstod inte vad det här rörde sig om och vägrade att betala de tjugo pund de begärde för dem. Då vände de sig till en annan köpman, som de brukade anlita när de behövde inhandla proviant. Köpmannen var en syrian, då han ansåg att språket i de förlagda texterna mycket väl kunde vara fornsyriska, arameiska, skickade han en landsman med bud till den Syrianske Metropolitens vid det syrianska klostret S:t Markus i Gamla Jerusalem. Metropolitens, Mar Atanasius Jeshu Samuel som var Ärkebiskop för den Syrisk Ortodoxa Kyrkan i Israel blev omedelbart livligt intresserad.

Han visste att ingen hade bott i närheten av Ajn Feshcha sedan de första kristna århundradena, och hade frapperats av att rullarna varit "insvepta som mumier". När en av dem överbringats till honom i klostret bröt han av en bit och brände den, och kunde känna på lukten att det var läder eller pergament. Han kände språket som hebreiska, men var inte hemmastadd i detta språk att han kunde tyda handskriften. Metropolitens lät hälsa att han gärna ville köpa rullarna. Men under tiden hade beduinerna gett sig av på en ny expedition. Flera veckor förflöt. Först i juli månad 1947 fick Metropolitens bud från en av syrianerna att denne och beduinerna tänkte komma till honom med rullarna. Metropolitens väntade dem hela morgonen men gick sedan och åt lunch. Just då kom de, men blev avvisade. Klosters präst som vägrade släppa in dem sökte emellertid upp Metropolitens och talade om att några skumma araber hade dykt upp med en del smutsiga gamla skriftrullar och att han, efter att ha konstaterat att skriften inte var syriska utan hebreiska, hade skickat araberna till en judisk skola. Metropolitens Jeshu Samuel satte sig genast i förbindelse med den syrianen som beledsagat de avspisade beduinerna och fick till sin besvikelse höra att dessa strax hade visat rullarna för en judisk köpman som de stött på vid Jaffaporten. Denne hade erbjudit dem ett pris som de ansåg skäligt, men förklarar

att de måste komma och hämta pengarna på hans kontor vid Jaffagatan i den till största delen judiska Nya Staden.

Jerusalem var redan sommaren 1947 strängt uppdelat mellan araber och judar. Vid en tidpunkt då skriftrullarna började saluföras rådde sålunda belägringstillstånd i Jerusalems judiska kvarter; och den syrianske köpmannen som ville förvärva rullarna åt klostret hade följaktligen inte svårt att övertyga beduinerna om att hans judiska kollega tänkte gilla en fälla för dem att de med andra ord skulle bli berövade sin egendom och hamna i fängelse, om de lämnade sin "bas" vid Jaffagatan. Han påpekade också att nyfunna fornminne enligt israeliskt lag omedelbart måste inrapporteras till regeringen. Dessutom förmådde han beduinerna att i hans butik lämna kvar fem rullar, vilka han senare bar till klostret, där Metropoliten Jeshu Samuel köpte dem tillsammans med några fragment för ett pris som aldrig blivit offentliggjort men lär ha varit femtio pund.

Jeshu Samuel förstod rullarnas värde, och särskilt med tanke på hur lama reaktionerna till en början var på andra håll måste det sägas skänka honom all heder att han genast fattade, att dittills okända handskrifter från ödebygden kring Döda Havet kunde vara av intresse, och att han trots alla motigheter stadigt höll fast vid denna sin övertygelse. Med sitt yviga svarta skägg lik en arameisk konung, sina stora runda blanka bruna ögon, sin svarta sidenmitra, sin svarta dräkt med vida ärmarna, och det stora guldkorset och heliga jungfruns bild i kedjor kring halsen, är metropoliten en påfallande ståtlig man, som erinrar en arameisk basrelief från det mäktiga arameiska kungariket Sam'al. Han var storsint "intellektuell" person och hade stora vetenskapliga intressen och mycket hängiven sin kyrka, den Syrisk Ortodoxa Kyrkan som är mycket äldre än den grekiska och håller före att den stammar direkt från den av Petrus grundade församling i Antiokia och att den en gång dominerade det kristna Österlandet. Syrisk Ortodoxa Kyrkan är en av dem fem kyrkor som ständigt är representerade i Heliga Gravens Kyrka, och S:t Markusklostret anses beläget på samma grundplats som det hus där Kristus instiftade den heliga nattvarden.

Metropoliten Jeshu Samuels första åtgärd efter det att han köpt de hebreiska handskrifterna var att skicka en av sina präster med köpmannen för att verifiera historien om grottan. De hittade den också på den plats som beduinerna angett, och där fanns krukorna, bitar av linnebindlarna och fragment av själva rullarna. De båda männen tillbragte en natt i hålan, men höll nästan på att kvävas av hettan, det var andra veckan i augusti, och då de bara hade några meloner med som proviant beslöt de att ge sig av igen. De orkade inte ens att, som dem först hade tänkt, ta med en av de stora lerkrukorna. Nu gällde det att få reda på vad handskrifterna innehöll och hur gamla de var. Metropoliten Jeshu Samuel konsulterade en syrian i Israels fornminnesdepartement och en fransk dominikanpater vid Ecole Biblique, ett forskningsinstitut i Gamla Jerusalem. För en utomstående är det onekligen rätt förvånande att vetenskapsmännen ofta har påfallande svårt att erkänna viktiga upptäckter. De måste naturligtvis vara på sin vakt så att de i god tro sväljer vad som helst. För att kunna fatta vikten av Dödahavs handskrifterna och forskarnas envisa vantro måste man göra klart för sig, att dem äldsta hebreiska bibeltexten fränsett ett par fragment inte är äldre än från 800-talet e. Kr. De experter som Metropoliten Jeshu Samuel rådfrågade gav honom ingen som helst uppmuntran. De ansåg att handskrifterna inte kunde vara gamla. Ingen tycks ens ha försökt läsa dem förrän Metropoliten visade dem för en pater van der Ploeg, en holländsk forskare på tillfälligt studiebesök vid Ecole Biblique. Denne identifierade en av rullarna som Jesajasbok, men avråddes av institutets egna forskare från att ytterligare fördjupa sig i saken. Metropoliten Jeshu Samuel tog istället rullarna med sig till den syrianske Patriarken Zakka I Iwas i Syrien. Denne ansåg att de knappast kunde vara mer än hundra år gamla, men rådde Metropoliten att

kon konsultera professor i hebreiska vid amerikanska universitetet i Beirut, Libanon. Men när Metropolitens kom till Beirut var vederbörande professor borta på semester. Han beslöt då att själv ta itu med problemet, och vid hemkomsten till Jerusalem fick han genom sin vän vid fornminnesdepartementet tillgång till en del böcker och det hebreiska alfabetet. Den syrianske arkeologen försäkrade att Metropolitens slösade bort sin tid till ingen nytta, att rullarna inte var ”värda så mycket som en shilling”, men kom en dag till det syrianska klostret S:t Markus i sällskap med en jude från Nya Staden. Han hette Tovia Wechsler som studerat hebreiska. Inte heller han kunde tro att de var så gamla som Metropolitens hoppades. Han trodde inte på historien om att de påträffats i en grotta vid Döda Havet.

När han granskade en rulle märkte han att en del rättelser i marginalerna och i fyllningarna i slutet av spalterna, där texten höll på att utplånas, hade gjorts med ett annat, klare bläck än den ursprungliga skrivarens; och där av drog han slutsatsen att rullen ”använts i en mycket fattig församling under anseelig tid och först helt nyligen kommit ur bruk”. Hans nästa slutsats blev att handskrifterna måste ha stulits från en israelisk synagoga under de anti-judiska arabupplöpperna 1929. Han kände igen en av Jesajas texter och kunde konstatera att den i någon mån skilde sig från den massoretiska texten. Den andra av rullarna han undersökte trodde han vara en Haftarot-rulle, det vill säga ett urval ur profeterna avsett för uppläsning i synagogorna. Men ingen Haftarot har någonsin förekommit bland de kända Dödahavsrollarna, och Metropolitens säger att det som Wechsler tog för en Haftarot-rulle måste ha varit den avskrift ur Toran som förelagts honom vid samma tillfälle men som inte hade något att göra med Dödahavsrollarna. Bland dessa fanns, såsom senare framgick, tre icke-bibliska böcker som ingen sett förut, och andra personer tror att Wechsler i hastigheten tagit någon av dem för en modern synagogrulle. Metropolitens Jeshu Samuel kände sig modstulen, ”men innerst inne hade jag fortfarande på känn att de misstog sig”; skrev han. Strax efter kom emellertid en judisk läkare till S:t Markus klostret för att höra om han möjligen kunde få hyra ett hus som var i klostrets ägo. Metropolitens Jeshu Samuel tog tillfället i akt och frågade honom om rullarna. Den mannen gjorde vad som självfallet borde göras: han underrättade rektor Magnes vid hebreiska universitetet, och efter ett par veckor skickade Dr Magnes två universitetsbibliotekarier till S:t Markus klostret. De sade att de måste konsultera en auktoritet på området och bad att få fotografera ett par spalter i en handskrift. Metropolitens Jeshu Samuel gav sitt tillstånd, men biblioteksmännen kom aldrig tillbaka. Samma eftermiddag kom, också till läkarens tillskyndan, en judisk antikvitets handlare till S:t Markus klostret. Han föreslog att bitar av rullarna skulle sändas till vissa av hans kollegor i Europa och Förenta Staterna, men detta vägrade Metropolitens Jeshu Samuel. Professor Sukenik fick höra av en antikvitets handlare i staden att en handlare i Betlehem låg inne med manuskript från en grotta vid Döda Havet. Det var den manen som beduinerna först visat rullarna. Han hade fått hum om att de kunde ha ett visst värde och köpte de återstående handskrifterna, det vill säga de tre rullar som Metropolitens Jeshu Samuel inte lyckats komma över.

Den spännande upptäckten av Dödahavsrollarna hade kommit Professor Sukenik att till en viss grad att glömma kriget i Israel som pågick mellan judar och araber. Trots att arablegionen en tid bombade judiska pressbyråer i Nya Jerusalems centrum varenda dag mellan tre och fem, hade han inte tvekat att just då kalla till en presskonferens på denna farliga plats. Det fordrades goda nerver för att hörsamma kallelsen. Journalisterna stod mållösa av häpnad när Sukenik, synbarligen totalt oberörd av flammorna och krevaderna runt omkring, tillkännagav upptäckten av Dödahavsrollarna och påpekade att det, fränsett några få fragment, var de första hebreiska forntidskrifter man träffat på. Han ansåg att de måste härröra från första eller andra århundradet före Kristus. De hörde namnet Jesaja och så något om ett dittills okänt arbete som Sukenik betitlat *Striden mellan ljuset och mörkrets barn*. I samma ögonblick exploderade en

granat. Journalisterna hade till en början varit ganska irriterade över att man drivit dem att riskera livet för några gamla handskrifter, men när de gick därifrån var de djupt imponerade av forskarens allt besegrande entusiasm.

Först i februari 1948 lyckades Metropolitén Jeshu Samuel komma i kontakt med någon som kunde ge honom besked om rullarna. En av hans munkar, broder Butros Sowmy, drog sig till minnes att han tio år tidigare hade blivit mycket väl mottagen vid ett besök på American School of Oriental Research, och han föreslog att man skulle sätta sig i förbindelse med denna institution. Så skedde, och den 18 februari begav sig broder Butros Sowmy dit med rullarna och visade de för t. f. direktorn, doktor John C Trever. Ordinarie föreståndaren, doktor Miller Burrows från Yale Divinity School, befann sig vid tillfället ifråga på resa till Irak. Doktor Trever, en yngre och mindre erfaren man, kunde i motsats till professor Sukenik inte genast beräkna rullarnas ålder, men när han började ana vad det rörde sig om blev även han ytterligt intresserad. ”Jag kom att tänka på de ljustryckbilder jag hade i en låda i skrivbordet och som hörde till ett arbete om *What lies back of our English Bible*”, skriver han i *Biblical Archaeologist*. ”Jag letade fram dem som återgav gamla hebreiska handskrifter. En enda blick på fotot av British Museum Codes från 800-talet övertygade mig om att de här rullarna var betydligt äldre;” sa Trever. I nästa fack fanns bilder av Nash-papyrusen, i ett fragment i Cambridges universitetsbibliotek som innehöll *shema* och de tio budorden”. Den så kallade Nash-papyrusen, som en engelsman köpte av en egyptier för omkring 50 år sedan, är präntad med en arkaisk stil, som för övrigt var tämligen okänd på den tiden. Den hade allmänt betraktats som den äldsta hebreiska handskriften i världen, och den antas av olika auktoriteter härstamma från tiden mellan början av andra förkristna seklet och slutet av första århundradet efter Kristus. Inte underligt alltså att doktor Trever blev hänförd när han upptäckte att ”stilen på rullarna var frappant lik den på papyrusen”. Men, tillägger han, ”bilden var för liten för att vara till någon större nytta”. Då han inte hade någon kamera till hands skrev han av ett stycke på en rulle och identifierade det sedermera som ett avsnitt ur Jesaja. Därefter bad han enträget Metropolitén Jeshu Samuel att få fotografera alla rullarna, och lyckades också övertyga denne om att deras värde skulle öka avsevärt, om de blev reproducerade och sålunda kunde väcka vidare intresse.

Detta beslut var, som vi senare ska få se, på ett visst sätt mycket lyckligt, men i andra hänseenden ganska olyckligt. Men ingenting kunde göras omedelbart. Under slaget om Jerusalem hade de elektriska ledningarna blivit avskurna, och det var högst osäkert om de skulle få något ljus till fotograferingen. Medan de väntade på ström, doktor Trever och hans kollega William H. Brownlee, tände ett par fotogenlampor, letade igenom biblioteket och slog upp varenda bok som kunde tänkas kasta något ljus över Nash-papyrusen. Vid midnatt var de helt övertygade om att den nya Jesajarullen var lika gammal som denna, eller kanske ännu äldre. ”Det blev klent med sömnen den natten” skriver doktor Trever. ”Mina tankar virvlade hela tiden kring det nya beviset. Alltsammans föreföll så otroligt! Inte kunde vi ha rätt?” Morgonen därpå kom elströmmen igen, men det fanns femtiofyra spalter av Jesaja, och de hade inte på långt hunnit igenom dem när klockan slog tolv, varför syrianerna från S:t Markusklostret stannade kvar på lunch. ”Den stunden av kamratskap kring bordet skall vi aldrig glömma”, skriver Trever. ”Den gav oss en känsla för ekumenisk kristendom, och den förde oss närmare syrianerna i vänskap och förståelse”. Metropolitén Jeshu Samuel var naturligtvis förtjust över att hans tro på rullarna hade blivit bestyrkt. Eftersom han inte ville ange gömstället för vem som helst som kunde ha intresse av att fara dit, hade han till en början sagt de utländska arkeologerna att rullarna var okatalogiserade handskrifter som dykt upp i klosterbiblioteket; men senare, när amerikanerna vunnit hans förtroende, lät han dem höra hela historien. Då förklarade doktor Trever för honom att han enligt israelisk lag

omedelbart måste inrapportera alla fynd av detta slag, och Metropoliten Jeshu Samuel lovade att han hädanefter skulle vara ytterst noga med att kontakta fornminnesdepartementet och den amerikanska institutionen. Efter lunchen återgick de till sitt arbete. En del rullar var i bitar och måste lappas ihop. De fogade samman bitarna med tape, men den tog snart slut. När syrianerna frampå eftermiddagen måste tillbaka till S:t Markusklostret var bara två rullar expedierade, men Metropoliten Jeshu Samuel gav de ytterligare ett par, som visade sig vara ett och samma dokument i två delar.

Den minsta rullen var så hopklibbad att den utgjorde ett problem för sig som måste behandlas med större varsamhet, och den tog Metropoliten Jeshu Samuel med sig. Doktor Trever sände omedelbart fotokopior av vissa spalter ur Jesajarullen till professor Albright vid Johns Hopkinsuniversitet, en av samtidens främste bibelarkeologer och expert på Nash-papyrusen, som han ägnat åtskilliga års intensiva studier. Den 15 mars kom ett brev från honom, han hade skrivit omgående. ”Mina hjärtligaste lyckönskningar till nutidens märkligaste handskriftsfynd! Jag hyser inget tvivel om att stilen är äldre än den på Nash-papyrusen... Jag skulle gissa på något datum omkring 100 f Kr. Ett enastående fantastiskt fynd! Och lyckligtvis kan det inte råda minsta tvivel om handskriftens äkthet. Under tiden hade professor Sukenikmen först efter det att han köpt de tre handskrifterna- genom en universitetsbibliotekarie blivit underrättad om de övriga fem rullarna. En annan syriansk köpman, som hört talas om Sukeniks intresse för saken, tycks utan Metropoliten Jeshu Samuels vetskap ha erbjudit sig att införskaffa dessa rullar för Sukeniks räkning. I slutet av februari kom han till S:t Markusklostret och bad att få visa dem för professorn. Metropoliten Jeshu Samuel tog fram fotografierna, men mellanhanden invände att de var för små. Vid en tidpunkt då striderna var ytterst häftiga och elströmmen åter bruten, träffade Sukenik en natt samman med den syrianske köpmannen på neutralt område och undersökte handskrifterna i skenet av ficklampa. Han övertalade mannen att låta honom ta dem med sig hem och behöll dem i två dygn för att skriva av flera spalter ur Jesaja, vilka han, till ägarens förtret, också fick publicera. Bland de rullar Sukenik hade köpt fanns ytterligare en Jesaja, men den var mycket fragmentarisk. Sukenik ville ytterst gärna köpa även Metropolitens handskrifter och skickade upprepade gånger utvalda utbud till kontoret, men Metropoliten Jeshu Samuel hade redan tecknat avtal med de amerikanska forskarna och gett dem lov att publicera de texter som de fotograferat, under villkor att det skedde inom loppet av tre år. I gengäld skulle Metropoliten få femtio procent av inkomsterna. De amerikanska forskarna var ivriga att komma i väg och inspekterade grottan, men det gick inte för sig under rådande krigstillstånd. Skyddsmandatet skulle upphöra vid midnatt den 14 maj, varefter judarna och araberna uppenbarligen skulle få fortsätta och slutföra kampen på egen hand, och för arkeologerna gällde det nu framför allt att i tid sätta sig i säkerhet. Innan den saken blivit ordnad skickade Metropoliten Jeshu Samuel en dag helt oförberett en taxi med livvakt för att hämta doktor Trever. Amerikanen kände sig något orolig, men när han kom fram till S:t Markusklostret fick han till sin lättnad se att Metropoliten stod uppe på trappan och log mot honom. ”Han tog mig med in i sitt skrivrum och räckte mig ett hopvikt papper. Inuti det låg en bit av en rulle! Jag såg genast att det verkligen var en sådan, ty färgen på lädret, stilen, formatet och tjockleken stämde. Kanterna var maskätna, liksom översta delen, och det såg precis ut som om det skulle ha varit det felande högerpartiet av första spalten, som doktor Brownlee hade saknat så intensivt när han studerade skriften.” Dessutom fanns där hälften av en föregående spalt, ett bevis för att rullen ursprungligen haft åtminstone en spalt till i början. ”Självfallet lät jag genast att ta ett foto också av nya fragmenten” sade han.

Ännu gladare blev doktor Trever när "Metropoliten meddelade att broder Butros samma morgon sänts iväg med alla handskrifterna för att placera dem på ett säkert ställe utanför Israels gränser." Detta var vad amerikanerna hade tillrätt. Själv lyckades de komma i väg ett par dagar senare. Araberna började beskjuta det isolerade judiska kvarteret i Gamla Staden. S:t Markusklostret låg i närheten av detta kvarter och fattade eld från två håll. Broder Butros Sowmy omkom, och skadorna på klostret blev så omfattande att de av Metropoliten uppskattas till 30 000 pund. Metropoliten Jeshu Samuel lämnade emellertid inte Jerusalem förrän på hösten, då konflikten ännu inte var löst. Sedan han tillbringat något i Transjordanien och Syrien, reste han till Förenta Staterna och landsteg i slutet av januari, med rullarna i bagaget.

Doktor Burrows, som nu återvänt till Yale, hade rätt honom komma över. Det amerikanska forskningsinstitutet hade åtagit sig att publicera rullarnas text, och Metropoliten hoppades att detta skulle underlätta försäljningen av originalen. Men hans upplevelser på den linjen måste vi tillsvidare lämna därhän, ty här börjar ett nytt kapitel.

Efter det att kriget tagit slut i februari 1949, begav Fader Ronald de Vaux vid Ecole Biblique och doktor G. Lankester Harding de sig till den grottan där rullarna blivit funna. De arbetade nära en månad på platsen och samlade ihop åtskilliga smärre fragment och en hel del lergodsskärvor. Att döma av lergodset, kunde handskrifterna knappast härröra från något senare tid än första århundradet efter Kristus. Av antalet krukskärvor drog de båda forskarna den slutsatsen att grottan en gång måste ha innehållit en samling på minst tvåhundra rullar. När beduinerna fick höra att handskrifterna var värdefulla, började de undersöka andra grottor, och mot slutet av år 1951 dök de upp i Ecole Biblique med en mängd skrynkliga papyrus- och pergament bitar, synnerligen rester av liknande rullar. De Vaux ringde genast upp Harding och sade att nu måste de gripa in och ta hand om forskningarna. Den 21 januari 1952 anlände de till Döda Havet, tillsammans med polischefen i Betlehem och två soldater och fördes av beduinerna till en grupp på fyra grottor, cirka 25 km söder om den först upptäckta, högt uppe bland de branta klipporna. När de nått fram kom andra beduiner utrusande ur grottorna som en svärm ekorrar. En del av dem skickades i fängelse för en tid, de övriga lejde fornminnesdepartementet som hantlangare. Harding och de Vaux tog nu officiellt ledningen över forskningsarbetet i denna trakt. Här fanns alltså fyra grottor - mycket stora: ungefär 145 meter långa, och cirka 13 meter på höjden och bredden. De hade under olika tidsperioder varit bebodda. De tidigaste spåren av mänskliga invånare gick ända tillbaka till fjärde årtusendet före Kristus. Där fanns föremål från bronsåldern och järnåldern från judiska folket och många lämningar: lampor, hackor spjutspetsar, spikar, nålar, kammar, knappar, skedar, skalar, och tallrikar av trä, en mejsel, en lie och en murslev. Där fanns också tjugo mynt, nio av dem var från tiden för judarnas uppror (132-135 e Kr) mot de barbariska romarna. Vidare fanns åtskilliga fragment av handskrifter på HEBREISKA och ARAMEISKA, och lerskärvor som använts att skriva med. Dessutom hittades flera brev på hebreiska, bland andra ett från den mäktige judiske upprorsledaren Bar Kokba, som på arameiska betyder Stjärnans Son. Fader de Vaux har av allt detta dragit den slutsatsen att grottan varit ett fäste för den judiska motståndsrörelsen och i sinom tid blivit rensad av barbarerna.

Bland handskriftsfragmenten från dessa och andra grottor i syd trakten har åtminstone visat sig vara ett viktigt dokument. Vi vet att judarna under andra århundradet, då kristenheten upplevde sin första stora framgång, blev ytterst upprörda över att dem kristna begagnade sig Toran för att med citat därur bevisa att Jesu ankomst som Mesias hade förutsagts av profeterna, och att de – judarna – hade en version som var avsedd att misskreditera denna tolkning, blivit riktigare anpassad efter andemeningen i den hebreiska urtexten. Ingen sådan judisk översättning var känd förut, men bland fynden i grottan fanns – till forskarnas stora

glädje - några fragment just av de delar hos profeterna. Den upptäckten gjordes av fader D. Barthélemy vid Ecole Biblique i Jerusalem, och han har även i andra texter spårat upp citat som tydligen härrör från någon hebreisk auktor. Men hur intressanta dessa dokument än må vara ligger de något vid sidan av egentligt ämne och har synbarligen intet samband med fynden vid Qumran. Den franske munken och hans engelska forskarkollega hade knappt hunnit avslutat arbetet i de andra grottorna när det kom in nya handskriftfragment från en grotta alldeles intill den första utforskade. Då började de systematiskt undersöka alla grottorna i Qumran-trakten.

De gick in i 267 stycken, och i 37 av dem hittade de lergods och andra lämningar av mänskligt hantverk. I 25 grottor var lergodset av samma material som krukorna på den ursprungliga fyndorten. Flera hålor innehöll rullar, vilka – berövade sitt skyddande omhölje - blivit ytterst illa medfarna och merendels var övertäckta med flera lager av smuts. Allt som insamlades flera tiotusentals fragment, och det framgick allt tydligare att här måste ett bibliotek ha gömts undan – ett bibliotek som tycks omfattat så gott som alla Bibelns böcker, ett antal apokryfiska skrifter och en del litteratur för någon forntida religiös sekt. Forskarna hade vid läsningen av de första rullarna kommit att tänka på esseerna. Doktor Harding och de Vaux hade också redan före de nya skriftfynden tänkt på att undersöka gammal ruin rätt nära den ursprungliga fyndplatsen, och i november hade de börjat utgrävningarna där. Ruinen låg begrävd på stranden mellan klipporna och sjön, något söder om grottan, och ovan jord syntes bara ett styck av en stenmur, kallad Kirbet Qumran. Förut hade dock ingen ägnat denna större uppmärksamhet. Men nu blev den nästan helt framgrävd av doktor Harding och fader de Vaux, och vad de här har fått fram är häpnadsväckande: en urgammal stenbyggnad med inemot trettio rum och tretton vattencisterner. Inredningen var till stor del väl bibehållen. På ena sidan av ruinen, mot havet till, ligger en begravningsplats med över 1000 gravar.

Byggnaden ser ut som ett kloster, och en rad konvergerande indicier tycks inte bara antyda utan så gott som med säkerhet fastslå att detta var en boplats, om inte rent av själva högkvarteret, för esseernas sekt. Denna sekt som uppgick till cirka 4000 personer tycks ha uppstått vid mitten av närmast föregående sekel. Den judiske historikern Josephus berättar att judarnas mest betydande sekter på hans tid utgjordes av fariseerna, sadduceerna och esseerna. Vid 19 års ålder hade han varit med alla tre, och även tillbragt tre år som asket i öknen, tillsammans med en helig eremit. Josephus skriver att sammanhållningen hos esseerna var mycket djupare än inom de båda andra sekterna. De avstod också från ägodelar: deras kost var enkel, och de ber sina kläder tills de faller i bitar. Som farisé deltog Josephus i judarnas krig mot dem romerska barbarerna. Fader de Vaux tror att klostret byggdes mellan 136-106 f Kr, men folk började bebo det under åren 104-78 f Kr. Esseerna skulle ha upprätthållit sig här från slutet av andra århundradet f Kr fram till år 68 e Kr. Byggnaden förstördes av de barbariska romarna under andra året av judarnas första uppror 67-68 e Kr.

Låt oss nu till sist vända tillbaka till Metropoliten Jeshu Samuel som nu begav sig till Förenta Staterna i januari 1949. Metropoliten hoppades då kunna sälja sina rullar till någon vetenskaplig institution, men detta visade sig svårare än det verkat. Publiceringen av texterna hade inte alls den åsyftade effekten: den väckte inte någon vidare köplust utan bidrog snarare till att sänka manuskriptens marknadsvärde. Då själva texterna på detta sätt blivit tillgängliga för forskarna behövde man ju inte ha handskrifterna i biblioteket. Metropoliten Jeshu Samuel hade tecknat ett avtal som gick ut på att American School inom tre år skulle publicera de texter som fotograferats, och att han i gengäld skulle få femtio procent av inkomsterna för de publicerade texterna. Men det är nu en mycket kostbar procedur att trycka hebreiska texter

med klichéer av fotografiska fascimiler. Den första volymen av Dödahavsskrifter kostade American School åttatusen dollars, och fastän den nu kommit ut i en andra upplaga är det först under senaste året som Metropolitens Jeshu Samuel kunnat få någon royalty: omkring 300 dollars. Det enda han dessförinnan lyckades få in på rullarna var några mindre ersättning för en del utställningar på museer. Doktor Burrows vid Yale Divinity School har varit verksam i samband med rullarna, och vid Yaleuniversitetets bibliotek funderade man ett slag på inköp av handskrifterna, men beslöt till sist att avstå.

De som är intresserade av rullarna har – inte utan en viss berättigad bitterhet - beklagat sig över att biblioteket, som tycks ha haft lätt nog att uppbringa ett belopp på 450 000 dollars för inköpet av Boswell manuskripten, inte kunnat få ihop den förmodligen mindre summan som det skulle ha kostat att förvärva vad som tvivels utan var det sitt slag värdefullaste fyndet. Men alla texterna var inte publicerade. Det fanns en del fragment ur Daniels bok som Metropolitens Jeshu Samuel inte hade lämnat ut, liksom en del handskrift som inte ens blivit läst. Det var denna handskrift, den minsta i hans samling, som Metropolitens den dagen då fynden fotograferades hade tagit med sig hem när dess olika lager visat vara så sammanklibbade att det inte gick att veckla upp dem utan vidare. Den har ännu inte blivit upprullad, men av två lossnade fragment har man kunnat se att den är skriven på Metropolitens modersmål, ARAMEISKA, med ”mycket prydlig och fin stil”. Dessa bitar har dechifferats av doktor John C. Trever, som identifierade ordet BT’NWS med kvinnonamnet Betenos i Jubileer bokens etiopiska text. Betenos var hustru till Lamek, en av patriarkerna i Genesis femte kapitel. Men mera kunde man inte läsa av handskriften. Metropolitens tog den med sig till Fogg Museum i Cambridge, och dess ledande män sade honom att rullen limmats ihop med ett klabbigt tjärliknande ämne, och att här fordrades bistånd av kemisk expertis. Med tanke på att Metropolitens äganderätt till rullarna blivit bestritt från jordanskt håll yrkade museet på att de skulle försäkras mot eventuellt åtal, och de pengar som behövdes till försäkringspremien anskaffades av doktor C. H. Kraeling vid Chicaco Oriental Institute. Situationen var onekligen något extraordinär, och då Lloyds inte ville teckna någon försäkring dröjde det en tid innan Foggmuseet lyckades ordna en sådan. Metropolitens Jeshu Samuel blev också ombedd att underteckna en förbindelse att inte ställa museet till svars i händelse att det uppstod någon skada på rullarna. Han hade under tiden tagit de tillbaka, och han måste ha börjat misströsta om att museet skulle kunna ordna saken, för till slut lät han hela saken falla. Rullarna förblev emellertid osålda, och forskarna började bli otåliga och ängsliga för att handskrifterna skulle förlora i värde.

Metropolitens Jeshu Samuel hade vid sin ankomst till Förenta Staterna placerat dem i ett bankvalv och anförtrott dem åt en stiftelse, vars medlemmar var syrianer till hörande hans egen kyrka, Syrisk Ortodoxa Kyrkan. Alla affärstransaktioner i sammanhanget skulle göras i stiftelsens namn, de inbringade penningmedlen skulle omhänderhas av stiftelsen och användas till kyrklig verksamhet och undervisning. Vid det laget hade Metropolitens meddelat att han inte ville sälja Lamek-rullen separat. Eftersom värdet på de andra handskrifterna hade sjunkit i och med publiceringen, skulle han nu ha mindre utsikter att placera dem, om han inte hade den olästa rullen som lockbete. Han hade bestämt sig för att sälja dem i klump, men inte fixera något pris. Han erbjöd sig att låta experter värdera dem. Att han skulle behöva vänta förgäves på en amerikansk köpare säger verkligen åtskilligt om hur fel värderade sällsynta bok föremål blir i detta land. Tvivlen på Metropolitens äganderätt kan möjligen ha bidragit till de lärda institutionernas återhållsamhet, men de väsentligaste hindren låg tvivels utan däri att sådana institutioner - i detta fall främst prästseminariet och andra teologiska institut – är

relativt fattiga, och att rika bibliofiler, som decennier bearbetats av bokhandlarna, är mest begivna på första upplagor av klassiker som kan läsas av alla och en var. Den israeliske generalen Yigael Yadin, son till professor Sukenik besökte Förenta Staterna. Han vistades där från mitten av maj till slutet av första veckan i juli. Han diskuterade frågan om rullarna med professor Albright och beslöt att försöka skaffa de nödvändiga pengarna från Israel. Han skrev ett brev till Metropoliten Jeshu Samuel, men fick inget svar, och tog då för givet att syrianerna under rådande förhållanden fann det omöjligt att öppet sälja rullarna till Israel. General Yigael Yadin fick emellertid syn på en annons, som stod införd de tre första dagarna i juni under rubriken ”**Diverse till Salu**”:

De fyra Dödahavsrollarna

Bibliska handskrifter från senast 200 år f Kr till salu.

En idealisk gåva till en akademisk eller religiös institution
från någon enskild person eller en sammanslutning.

Syrianerna hade alltså under tilltagande oro valt att göra denna appell. Yadin anmälde sig som spekulant, utan att uppge sitt namn. Som mellanhand hade han engagerat en jurist som eljäst inte hade israeliska affärsförbindelser, och denna avslutade transaktionen genom en bank i New York. Syrianerna fick aldrig veta att handskrifterna skulle föras till Israel, och borde alltså av jordanierna kunna anses oskyldiga till att dyrgriparna hamnat på fiendesida. Priset var 250 000 dollars. 100 000 råkade finnas tillgängliga hos en organisation med beteckning American Fund for Israeli Institutions, och Yadin bad sin regering att få låna de återstående 150 000. En amerikansk millionär i pappersbranschen D. Samuel Gottesman i New York, erbjöd sig att betala igen pengarna till fonden och israeliska regeringen. Hela transaktionen hemlighölls tills rullarna blivit överförda till Israel. Att alla rullarna inköptes för Israels räkning offentliggjordes dock inte förrän den 13 februari 1955, då premiärminister Sharett förklarade att de tillsammans med andra gamla dokument skulle inhysas i ett museum som skulle byggas för ändamålet och kallas Bokens Helgedom. De första handskrifterna från Qumrangrottan har sålunda till sist samlats i Nya Jerusalem. Lamek-rullen skall öppnas, och hebreiska universitetet kommer att publicera texten. Den kommer att vara av största intresse för forskarna, det är det enda kända skriftprovet på ARAMEISKA från 400 års period mellan ARAMEISKAN i Daniels bok och från början av tredje århundradet f Kr och ett dokument om fastan från andra århundradet e Kr.

Den syrianske Metropoliten Jeshu Samuel slog ner sig i Hackensack, New Yersey. I Förenta Staterna fanns då fyra Syrisk Ortodoxa Kyrkor, där av en i West New York, inte alltför långt borta, och en i Canada. Han har ambulerat mellan dessa olika Syrisk Ortodoxa Kyrkor, som funnit det aldrig förr funnits någon Metropolit för den Syrisk Ortodoxa Kyrkan i denna del av världen, och här fanns inte heller något säte för en Biskop. Fjärran från sitt ståtliga gamla kloster i Jerusalem har han hyrt en liten villa i en förstad till Hackensack, där han understödd av stadens syrianska församling, levat i blygsamma komfortabla förhållande. På hans ytterdörr av etsat glas har han skrivit på gammal syrisk arameiska, ESTRANGELO skriften, hans namn och andliga titel. Som en ARAMEISK KONUNG, med sina svarta och magnetiska ögon, och sitt ARAMEISKA SKÄGG och svepande vida dräkt, vars mörka färg framhävdes av ett foder i lysande rött uppfyller han sina ärkebiskopliga plikter.

Aram Baryamo

1) Artikeln är en sammanfattning ur boken ”Skriftrullarna vid Döda Havet”.
Det är en översättning från engelska som gjorts av: Kajsa Rootzen & Lily Vallquist.
Originalalets titel: ”The Scrolls from the Dead Sea”, Edmund Wilson.

-Författaren använder benämningen "syrier" på de personerna som är inblandade i affären. Jag har valt kalla de syrianer på grund av benämningen "syrianer" på svenska förekom inte förän 1960-talet då de första syrianerna anlände till sverige och övriga Europa i mitten av 1960-talet. Man valde att kalla sig "syrianer" och inte "syrier" för att kunna skiljas från muslimska medborgarna i Syrien. Termen "Syrian" är ett låneord från engelskan. Det vill säga, den är ej översatt, vilket skulle betyda "syrier".

2) Populär Historia, sid 47.